

10. Art viu

Edat

de 10 a 16 anys

Durada

60 minuts

Grup

de 30 a 40 participants

Materials

fotocòpies del material que s'esmenta, llapis de colors variats, 1 tira de paper d'embalar blanc de 3 m, tisores i cinta adhesiva o xinxetes

Espai

Interior

Matèries

ciències naturals i socials, educació artística

Conceptes clau

biosfera, condicions per a la vida, zona climàtica, éssers vius, dependència del medi, animal, tipus de fauna, planta, tipus de vegetació, biodiversitat, adaptació, bioma, tipus de biomes, extinció d'espècies.

Altres conceptes

espècies, conservació de la biodiversitat, tipus de zones climàtiques.

Procediments i valors

observació, anàlisi, classificació, comparació, associació, identificació de símbols, manifestació de sentiments, pintura; apreciació, constància, receptivitat, reflexió

Objectius

Aquesta activitat pretén ajudar a:

- conèixer que a la terra hi ha una gran diversitat de formes de vida
- comprendre que cada ambient de la terra fa possibles unes formes de vida (animal i vegetal) específiques
- valorar la riquesa i la diversitat de la vida sobre la terra.

Activitat

Els participants es converteixen en «pintors d'art abstracte» i crearan «obres d'art» inspirant-se en la natura. Construiran quadres de colors i formes variats corresponents als diferents ambients de la terra, on seran reflectits alguns habitants (animals i plantes) de cada ambient.

Informació

Si ens aturem uns instants i mirem al voltant nostre, ens adonarem que **estem envoltats de diferents éssers vius**. Si fem memòria durant una estona més per confeccionar la llista d'animals i plantes que coneixem, encara que només sigui de nom, veurem que és força llarga. Però si tinguéssim l'oportunitat de fer un viatge al voltant del món i observar totes les formes de vida que poblen els continents i els oceans, aquella quantitat inicial quedaria multiplicada per un nombre de moltes xifres. En efecte, **existeix a la terra una extraordinària varietat de formes vives**, difícil fins i tot d'imaginar. Diem que hi ha una gran diversitat biològica o, el que és el mateix, una **gran biodiversitat**.

Encara avui desconeixem el nombre total d'espècies d'éssers vius del planeta, però es calcula que en poden existir més de 30 milions, de les quals els científics només n'han descrit 1,4 milions.

Les diverses formes de vida es reparteixen sobre la capa de la terra d'acord amb les condicions ambientals de les diferents regions. **Cada zona de la biosfera**, per petita que sigui, **és particular i irreplicable**: el terme biodiversitat comprèn també la idea de varietat d'ecosistemes i ambients naturals del planeta. Podem esmentar, per exemple, els esculls de coral, els mars gelats, la taigà, les landes, l'alzinar i molts altres ambients peculiars, però podem, tanmateix, trobar certes afinitats entre alguns d'ells que ens permeten fer una primera classificació dels paisatges del nostre planeta. Així, tenint en compte els principals trets del clima, **distingim grans zones de domini climàtic que determinen unes formes de vida específiques**, adaptades a aquestes condicions. D'una manera molt esquemàtica podem distingir **els mars i oceans, el bosc tropical, la sabana, el desert, el bosc temperat i les zones polars i d'alta muntanya**, i escollir algunes de les espècies més característiques d'aquests ambients per obtenir una mena de mostrari de la biodiversitat de la terra.

Aquesta gran biodiversitat és molt important, i no únicament pel fet de ser bonica. **Cada espècie és única, per les seves formes i els seus colors i també per la seva funció**, tot i que en molts casos **desconeixem les relacions i interdependències** que es donen en els sistemes naturals i no ens fem una idea de les repercussions que pot tenir l'extinció d'una espècie a la natura. D'altra banda, la conservació de la diversitat és garantia del manteniment de recursos alimentaris i medicinals per al futur de la humanitat. **Per conservar les espècies i el capital genètic que contenen, és fonamental conservar els hàbitats on viuen**.

Desenvolupament pas a pas

Preparació

Per preparar el material del director del joc:

- 1. Imprimiu**, preferentment en cartolina, **les quadrícules que corresponen als diferents ambients** amb els noms dels éssers vius. (documentació necessària: quadres en blanc)
- 2. Assigneu a cada animal o planta un número i un color, trama o motiu**. El número ha de ser de l'1 al 15 distribuint-los en l'ordre que vulgueu. En el cas dels ambients «mar» i «bosc tropical» els números han de ser de l'1 al 30 ja que disposen del doble d'éssers vius. Aquest número el col·locareu a la casella inferior esquerra; si teniu la precaució d'escriure'l en llapis podreu utilitzar el material altres vegades (canviant els números de lloc). El color el posareu a la casella de la dreta. Per aconseguir identificacions diferents per a cada animal caldrà que utilitzeu combinatòries de colors i trames; per exemple, ratllat de color blau, ratllat blau i groc intercalat, ratllat discontinu marró, estrelles vermelles, verd ple, ratlles i punts de diferents colors, etc.

Dromedari	Palmera de dàtils	Rata cangur	Coiot
4	9		

- 3. Retalleu totes les quadrícules** i col·loqueu-les en bosses o capses separades per ambients.
- 4. Prepareu una tira de paper d'emballar** blanc de 3 m de llarg, dividiu-la en sis parts de 50 cm cada una aproximadament, tituleu cada secció amb el nom d'un ambient (sabana, desert, bosc tropical, mar...) i enganxeu-la a la part baixa de la paret on se situarà el director del joc. Si disposeu d'un suro mural només caldrà que enganxeu els títols de cada secció.

Per preparar el material dels participants:

5. Imprimiu els sis quadres d'ambients per a cada 2 participants. (documentació necessària)
6. Prepareu capsos que continguin molts llapis de colors diferents.
7. Tingueu a mà tisores per retallar els quadres un cop acabats.

Desenvolupament de l'activitat

1. Formeu parelles de participants i anuncieu-los que a continuació, entre tots, **donaran una visió de diferents ambients de la terra des d'un punt de vista artístic**. Crearan la imatge de sis d'aquests ambients: **el bosc tropical, el desert, la sabana, els ambients polars i d'alta muntanya, el mar i el bosc temperat**. Hauran de construir un quadre per representar cada ambient; a cada quadre hi haurà representats animals i plantes que viuen en aquell ambient concret, però serà una **representació «abstracta»**: els participants escolliran un seguit de números per a cada ambient, i a cada número li correspondrà una trama de colors que identificarà un determinat ésser viu, propi d'un ambient concret.

2. A continuació anuncieu quin serà el primer quadre que hauran de pintar: agafeu per exemple el que correspon al «desert». Cada ambient tindrà el marc del quadre d'un color concret que l'identificarà i que serà igual per a tots els pintors. Una proposta de colors per als marcs podria ser:

- ambient «mar» – color blau
- ambient «desert» – color groc
- ambient «bosc tropical» – color verd
- ambient «polar-alta muntanya» – color blanc
- ambient «sabana» – marró
- ambient «bosc temperat» – carbassa

El primer pas serà **acolorir el marc del quadre del color** que correspongui, en aquest cas el groc.

3. Feu-los adonar que el quadre està subdividit en sis trossos més petits, com si fos un trencaclosques, i que cada tros correspon a un animal o planta propi d'aquell ambient. Els artistes **decidiran quins animals o plantes volen**, i per fer-ho caldrà que assignin un número a cada tros del quadre. Han de triar 6 números entre l'1 el 15, excepte en els quadres del mar i del bosc tropical, en què hauran de triar 12 números entre l'1 el 30. Poden triar els números que vulguin i distribuir-los en l'espai (el quadre) de la manera que els sembli.

4. Un cop estiguin tots els quadres numerats, el director del joc, amb la bossa que conté els cartronets del «desert» a la mà, **n'agafarà un a l'atzar i llegirà en veu alta el número** i a continuació quin animal o planta li correspon i amb quin color o motiu s'ha de representar. Per exemple: el número 4 és el dromedari i s'ha de representar pintant punts grocs dins del tros que li correspon en el quadre. Tots els participants que hagin col·locat el número 4 en el seu quadre pintaran els punts grocs, i escriuran el nom *dromedari* en la part inferior del quadre, en l'espai on diu *habitants*.

5. S'anirà repetint la mateixa operació fins que tots els artistes tinguin el seu quadre complet. **El primer que ompli el quadre dirà en veu alta: desert!**, i podrà anar a penjar la seva obra a la paret, per sobre de la zona de paper d'embalar blanc que tingui escrit el nom de l'ambient corresponent. La resta de participants el penjaran al final de cada partida quan ja estiguin tots els quadres del «desert» plens.

6. Repetireu aquests passos successivament amb **tots els ambients**: pintar el marc del color corresponent, assignar números a cada tros, treure els cartronets d'un a un, etc.

7. Cada cop que es llegeix un cartronet amb el nom d'un animal o planta, cal que l'enganxeu al paper d'embalar blanc o al suro a la zona de l'ambient que li correspon. D'aquesta manera, quan tots els pintors hagin acabat les seves obres, **tots els noms d'animals i plantes que hagin sortit estaran exposats en el mural**, col·locats en el seu ambient. Per damunt, quedaran exposades totes les representacions amb colors que han fet els artistes, també agrupades per ambients.

8. Demaneu als artistes que **s'acostin a l'exposició i contemplin les obres d'art**, de manera que tots puguin veure quins altres animals i plantes han sortit a cada ambient diferents dels seus i quines combinacions de colors n'han resultat.

9. Seguidament feu que es col·loquin asseguts còmodament davant de l'exposició i poseu-vos a **parlar sobre el significat del conjunt de les obres:**

- Demaneu que analitzin si hi ha dos quadres iguals en algun dels ambients. En els quadres que tinguin animals o plantes repetits, coincideixen en la mateixa posició? Hem aconseguit una gran diversitat!
- Faciliteu que expressin quins sentiments els desperta observar la varietat de formes i colors que entre tots han creat. D'una manera simbòlica han plasmat la realitat de la biodiversitat, riquíssima en formes i colors que origina múltiples combinacions sobre la capa de la terra. Demaneu a diferents participants que expliquin quin és el seu quadre preferit i per què.
- Coneixen altres animals o plantes que no surtin en el mural? Quants més en podrien esmentar? Quantes espècies d'éssers vius creuen que hi pot haver en total a la terra? Quins ambients pensen que són més rics en espècies? Per què?
- Comenteu que cada ambient té característiques pròpies. Sabrien dir les diferències entre el desert i la sabana? Com definirien un ambient d'alta muntanya? I les condicions de vida del bosc tropical? Demaneu a diferents participants que descriguin amb paraules com és cada un dels ambients i quines sensacions li produeix imaginar-lo. Aproveiteu l'ocasió per aclarir idees errònies.
- Si canviéssim la forma del marc dels nostres quadres, les peces deixarien d'encaixar. De la mateixa manera, si es modifiquessin les característiques dels ambients, què podria passar?
- Plantegeu què passaria si de cop i volta s'extingissin sis dels animals que hi ha al mural. Trieu sis animals a l'atzar i demaneu als artistes que tenien representat algun d'aquests animals que tapin el tros que correspongui amb cartolina o paper negre. Demaneu que expressin quins són els seus sentiments davant de les transformacions de les seves obres, i a continuació comenteu entre tots què podria passar en la realitat si s'extingís un vegetal conegut, que fos la base principal de l'alimentació de molts animals i persones. En la realitat les conseqüències de l'extinció d'una espècie van molt més enllà de l'estètica, existeixen múltiples relacions entre els éssers vius que els fan dependents els uns dels altres.
- Podríeu fer entre tots un gran quadre abstracte amb la màxima diversitat? Dissenyau-lo.

Avaluació

Per estructurar exercicis d'avaluació suggerim que els participants:

- esmentin quatre espècies diferents dins d'un mateix ambient que puguin tenir alguna relació entre elles i expliquin aquesta relació
- triïn un ambient qualsevol, esmentin mitja dotzena d'éssers vius que en són propis i expliquin com aquestes espècies poden cobrir les seves necessitats vitals en les condicions imposades per aquell ambient
- facin un escrit breu o un poema sobre la diversitat de la vida.

Suggeriments

- En comptes d'omplir els quadres d'un a un, ordenadament, podeu extreure cartronets de diferents ambients a l'atzar; ara bé, caldrà tenir cura d'aclarir, cada cop que se'n tregui un, a quin ambient pertany a fi d'evitar confusions.
- Aquesta activitat també es pot realitzar de manera menys pautada. Un cop tots els participants tinguin els quadres numerats, col·loqueu tots els cartronets, amb les correspondències entre animals i plantes amb números i mostres de colors, enganxats al paper d'embalar blanc dins de l'interval del seu ambient, però en l'ordre que vulgueu. Els artistes podran decidir en quin ordre volen pintar els seus quadres i només caldrà que s'acostin fins al paper d'embalar per obtenir la informació que necessiten per realitzar-los.

Extensions

- *Els papparazzis*. Es pot efectuar un treball de recerca posterior sobre totes les espècies del mural que consisteixi a trobar una «foto» de cada un dels éssers vius dels cartronets per poder col·locar-la al costat del nom (poden servir cromos, dibuixos, postals, fotografies, etc.), amb una petita descripció general sobre l'animal o planta.
- *El meu lloc en el món*. Confeccionar un mapamundi gran (una tira de paper d'embalar de dos metres pot servir), i proposeu als participants que investiguin a quines zones geogràfiques correspon cada un dels ambients. A continuació demaneu que investiguin en quin lloc del món podem situar cada una de les espècies considerades en l'activitat anterior.

Per a grups a partir de 14 anys

- Fer l'activitat **Art viu** com a introducció, i a continuació dividir els participants en sis grups i proposar que s'organitzi una sessió de *Crítics d'art*: cada grupet agafarà el conjunt de quadres amb el marc del mateix color i aprofundirà sobre aquell ambient, buscarà el significat de l'abstracció, quins són els trets més significatius de l'«època groga» (el desert) o l'«època blava» (el mar), quins trets comuns tenen les plantes i animals de cada ambient, etc. Cada grup farà un informe sobre la seva època «d'art abstracte».